

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34
Telex: 816-436

BD/199/23/88

POLACY O MICHAILE GORBACZOWIE

Lipiec 1988 r.

W Polsce podobnie jak w wielu innych krajach świata ze znaczną uwagą obserwuje się to, co dzieje się w Związku Radzieckim. Osobowość i polityka Michaiła Gorbaczowa przyciąga, intryguje, niektórych nawet szokuje, głównie dlatego, że jest odmienna od tego, do czego przywykliśmy, burzy dotychczasowe wyobrażenia i stereotypy Polaków o ZSRR i jego przywódcy. Sondażowe termometry wykazują coraz wyższe temperatury na skali sympatii, grono sympatyków i zwolenników systematycznie rośnie.

W opracowaniu tym prezentujemy wyniki badań ankietowych¹ dotyczących stosunku Polaków do Michaiła Gorbaczowa i prowadzonej przez niego polityki, zrealizowanych przez CBOS w ostatnich trzech latach, to jest od momentu objęcia funkcji sekretarza generalnego KC KPZR.

W marcu '85, w kilka dni po wyborze M. Gorbaczowa na stanowisko sekretarza generalnego KC KPZR opinie Polaków o możliwych następstwach tego faktu były dość wstrzemięźliwe. Blisko 42% rokowało, że nic się nie zmieni, 1/4 spodziewała się zmian na lepsze, prawie 5% obawiało się zmian na gorsze, a pozostałe 30% powstrzymało się od jakichkolwiek rokowań w tej sprawie. W trzy lata później w lutym '88, gdy ponownie wróciliśmy do tego problemu, pytając o ocenę następstw jego dotychczasowej działalności, opinie były zupełnie odmienne: blisko 70% uważało, że nastąpiły zmiany na lepsze, 6% - że nic się nie zmieniło, 0,9% mówiło o pogorszeniu, 1/4 nie wyraziła swego zdania.

W sondażowym plebiscycie na najwybitniejszego przywódcę politycznego świata roku 1987 Michaił Gorbaczow zajął pierwsze miejsce, przed Janem Pawłem II i Ronaldem Reaganem, przy czym na Gorbaczowa oddano prawie czterokrotnie więcej głosów niż na prezydenta USA i o 16% więcej niż na Papieża. Szczegółowy rozkład odpowiedzi na pytanie: "Kogo spośród współczesnych przywódców świata ceni Pan(i) najbardziej?" przedstawia się następująco:

Michaił Gorbaczow	45,7%
Jan Paweł II	29,7%
Ronald Reagan	10,7%

¹ Badania zrealizowano: pięć na ogólnopolskich próbach dorosłej ludności (po 1500 osób), dwa na 500-osobowej reprezentacji dorosłych mieszkańców Warszawy w okresie marzec '85 - luty '88.

Wojciech Jaruzelski	9,5%
Margaret Thatcher	5,2%
Yasuhiro Nakasone	1,7%
Fidel Castro	1,5%
Rajiv Gandhi	1,3%
Francois Mitterrand	1,1%
Perez de Cuellar	0,9%
nie ma takich, nikogo	7,4%
trudno powiedzieć	9,4%

Gdy pytaliśmy o sympatie (badanym przedstawiono listę z nazwiskami 15 polityków z prośbą o wyrażenie swojego stosunku do nich na skali: zyskał on moją sympatię, nie zyskał on mojej sympatii, jest mi obojętny, nie znam go, nie wiem, kto to jest), liczniejsze grono sympatyków od Michaiła Gorbaczowa zyskał jedynie Jan Paweł II, inni poza tą dwójką pozostali daleko w tyle (tab.1).

Tabela 1

w procentach

Politycy	Sympatia	Antypatia	Obojętność	Nieznajomość
Jan Paweł II	95,6	1,0	2,5	0,1
Michaił Gorbaczow	76,2	6,3	14,8	0,3
Fidel Castro	29,8	13,6	40,4	10,3
Yasuhiro Nakasone	26,4	3,5	36,3	27,0
Ronald Reagan	26,4	43,2	25,8	0,5
Margaret Thatcher	22,8	34,9	33,4	5,0
Janos Kadar	18,8	13,6	44,9	15,8
Francois Mitterrand	17,2	11,3	48,9	16,4
Erich Honecker	13,8	18,0	47,1	14,4
Gustaw Husak	11,4	15,7	52,0	14,0
Helmut Kohl	9,9	27,5	41,0	14,4
Teodor Żiwkow	8,5	15,0	50,4	18,9
Nicolae Ceausescu	6,7	22,6	43,3	20,3
Ajatollah Chomeini	3,7	46,8	22,3	21,0
Augusto Pinochet	1,0	47,5	14,9	31,9

W bezpośredniej konfrontacji Gorbaczow - Reagan sympatie Polaków są zdecydowanie po stronie tego pierwszego. Jego podejście do spraw międzynarodowych bardziej Polaków przekonuje. Po spotkaniach w Waszyngtonie i Moskwie częściej na Gorbaczowa niż Reagana wskazywano, że jest godny zaufania, ma uczciwe intencje, jest elastyczniejszy w rokowaniach, lepiej się prezentuje. Należy jednak wyraźnie zaznaczyć, że znaczny odsetek badanych (35-42) dostrzega pozytywy u nich obu. Szczegółowe dane procentowe na ten temat przedstawiały się następująco:

Który z przywódców podczas rozmów w Waszyngtonie i Moskwie:

	Raczej Gorbaczow		Raczej Reagan		Obaj jednakowo		Żaden z nich		Trudno powiedzieć	
	M	W	M	W	M	W	M	W	M	W
był bardziej elastyczny w rokowaniach?	34,4	31,1	8,8	15,1	39,6	41,1	7,0	6,6	10,3	5,5
był bardziej godny zaufania?	30,7	29,8	9,2	13,8	43,2	38,9	8,6	12,8	8,3	3,8
miał uczciwe intencje?	23,7	21,3	4,8	7,4	46,6	45,5	12,3	19,4	12,5	5,5
lepiej się prezentował?	24,2	24,7	21,6	32,6	48,7	35,7	2,0	2,8	3,5	3,4

(M - Moskwa; W - Waszyngton)

Na pytanie: "Czyje podjęcie do spraw międzynarodowych bardziej Pana(ia) przekonuje: M.Gorbaczowa czy R.Reagana?" odpowiadano (dane w procentach):

	Po spotkaniu w:	
	Moskwie	Waszyngtonie
w niektórych sprawach Gorbaczowa, w niektórych Reagana	44,4	41,6
bardziej Gorbaczowa	28,4	27,6
bardziej Reagana	8,8	13,0
ani jednego, ani drugiego	13,6	14,2
trudno powiedzieć	4,8	2,8

Między grudniem '85 a lutym '88 o blisko 16% (z 53 do 69) zwiększyło się grono Polaków deklarujących sympatię w stosunku do radzieckiego przywódy, dwukrotnie powiększyła się liczba tych, którzy określają ją jako dużą.

Deklarowany stosunek do M.Gorbaczowa (%)

	XII'85	X'86	II'88
Darzę go sympatią:			
- dużą	12,2	13,5	29,1
- znaczną	26,2	21,7	28,2
- niewielką	15,1	19,0	11,6
Jest mi obojętny	31,4	31,7	23,2
Nie darzę go sympatią	7,8	8,5	3,9
Trudno powiedzieć	7,0	5,0	4,0

Powszechnym deklaracjom sympatii do M.Gorbaczowa towarzyszy znaczna akceptacja prowadzonej przez niego polityki: w lutym'88 blisko 55% Polaków określiło się jako jej zwolennicy, przeciwników było bardzo niewielu (1,4%), pozostali wykazywali obojętność bądź brak zainteresowania. W potocznej percepcji Polaków M.Gorbaczow to przede wszystkim reformator, konsekwentny i radykalny. Odpowiada im zwłaszcza jego sposób podejścia do spraw międzynarodowych i problemu rozbrojenia, zachowanie i niekonwencjonalny styl bycia. Opinię publiczną w Polsce zjednał sobie także wystąpieniem na X Zjeździe PZPR, w trakcie którego otwarcie i rzeczowo mówił o drażliwych sprawach w historii naszych narodów. Nie dziwi zatem, że pierestrojka widziana z Polski to głównie Gorbaczow, jego nowy sposób myślenia i działania. Dla ilustracji tych opinii, aby deklaracje nie były gołosłowne, cytujemy wypowiedzi badanych z ankiet, w których pytaliśmy o ocenę przeobrażeń zachodzących w ZSRR.

To, co dzieje się w ZSRR, to rewolucja, z całego serca popieram Gorbaczowa, to wielka indywidualność, to, co robi Gorbaczow, przechodzi granice marzeń, niestety ma wielu przeciwników, władze republik torpedują jego poczynania. Życzę mu, aby mu się udało.

Wydaje się, że Gorbaczow całkiem inaczej myśli niż jego poprzednicy. To jest energiczny, odważny facet, który chce wyzwolić swój naród ze strachu i beznadziejności, chce dogonić Zachód nie w zbrojeniach, ale w poziomie życia obywateli, chce im dać prawdziwą wolność.

Gorbaczow jest silną osobowością, wie czego chce i jest konkretny w swoich działaniach, potrafi korzystać z cudzych doświadczeń.

Gorbaczow to silna osobowość. Potrafił w krótkim czasie dokonać wielu ciekawych posunięć w życiu politycznym i gospodarczym kraju, jak i w stosunkach międzynarodowych.

Gorbaczow chciałby w swoim kraju wprowadzić taki sposób życia, jak na Zachodzie i ma rację. Wtedy nikt nie będzie chciał żyć w krajach zachodnich, jak tak samo będzie miał w domu. Podoba mi się ten człowiek i myślę, że może wiele zdziałać, co już zostanie na trwałe w ZSRR.

Z zainteresowaniem obserwuję politykę Gorbaczowa. W tej chwili zachodzą tam zmiany, które otwierają ten kraj na świat. Politykę Gorbaczowa można porównać do polityki cara Piotra I.

Gorbaczow pozwala ludziom myśleć, mówić, krytykować zło i tych, którzy je czynią. Zmierza do podniesienia stopy życiowej społeczeństwa, to się ludziom podoba, więc go popierają.

Jeśli polityka Gorbaczowa będzie trzymała się tego kierunku, to prawdopodobnie przyniesie zdecydowane efekty i poprawi sytuację w kraju. Gorbaczow przeprowadził czystkę, ostro wziął się za porządki. Gdyby Gorbaczow urodził się wcześniej i przejął ster z ręki Lenina, ZSRR byłoby innym państwem, nie byłoby niewolnictwa.

Gorbaczow zaczął robić porządek, zrezygnował z dziadków w rządzie i pozwolił dojść do głosu młodym, on wie, co robi, dawno świat nie miał takiego polityka.

Podoba mi się Gorbaczow, likwiduje pijaństwo, złodziejstwo, stawia na ludzi młodych, zdrowo myślących, walczy z kumoterstwem i bezkarnością starych notabli.

Oby tylko Gorbaczowowi sił starczyło i nikt nie skrócił go o głowę, to będzie zupełnie inny, nowy socjalizm.

Gorbaczow chce wiele, walczy z biurokracją, robi wszystko, co w jego mocy, aby w ZSRR było lepiej, z taką konsekwencją i determinacją dawno nikt nie działał.

Gorbaczow jak żaden inny przywódca w ZSRR liczy się z ludźmi pracy, chce dla nich dobrze, aby lepiej się im żyło.

Gorbaczow wprowadza reformy gospodarcze, usuwa ludzi ze stanowisk, którzy są przeciwnikami, wprowadza wyższą dyscyplinę pracy, efektywnie i oszczędnie gospodaruje surowcami, efekty tego będą bardzo duże - udaje mu się to, bo posiada charyzmę, ludzie mu ufają i szanują go.

Gorbaczow zmienia stare nawyki, przyzwyczajenia, wprowadza rządy demokratyczne, chce żeby było dobrze, żeby kraj rósł w siłę - jeśli ktoś taki stoi na czele, to pierestrojka zakończy się zapewne sukcesem.

W ZSRR zachodzą rewolucyjne zmiany. Jest to niewątpliwie wynik osobistej działalności M. Gorbaczowa - gdzie on był wcześniej, dawno nie widziałem tak otwartego i bezpośredniego człowieka u steru władzy, cały świat patrzy na niego z podziwem.

Gorbaczow postawił na podniesienie poziomu życia gospodarczego i społecznego swego kraju. Prowadzi politykę odprężenia na arenie międzynarodowej, a tym samym zyskał duże poparcie społeczeństwa.

Jest to po prostu człowiek młody, zdecydowany i odważny, zdobył chyba zaufanie swojego społeczeństwa, które może mu wiele pomóc, tym samym pomagając sobie.

Wprowadził dużo zmian - wiele nowych ludzi, doprowadził do zmiany przepisów, wprowadził do rządu ludzi młodych.

Ponieważ z tego, co słyszałem, ludzie uzyskują wreszcie swobody, o których nie tak dawno jeszcze nawet myśleć im nie było wolno, i to zyskuje poparcie ludzi. Widzą w Gorbaczowie człowieka, który pozwoli im czuć się ludźmi.

Już w tej chwili ludziom w ZSRR się polepszyło i uwierzyli, że może być inaczej. Gorbaczow to bardzo mądry człowiek, jeśli będzie długo żył, to wszystko się zmieni.

Przywódca jest zdecydowany, stanowczy, wie, czego chce, i nikt mu się nie ma prawa wtrącać.

Z atrakcyjnego programu w polityce zagranicznej i wewnętrznej, osobistej charyzmy i energii Gorbaczowa - są trudności.

Z jawności prowadzonej polityki. Z odciążenia gospodarki aparatem politycznym.

Gorbaczow ma poparcie całego świata, sam wie, czego chce, jest energiczny i odważny. Konsekwentnie robi swoje. Teoretycznie także pierestrojka jest dobrze przygotowana.

Gorbaczow przekonał ludzi (robotników), że powinno być inaczej, oni mu wierzą, to przywódca wielkiego formatu.

Popieram, nawet więcej, kocham Gorbaczowa, z całego serca życzę mu sukcesów.

Gorbaczow wprowadził nowy sposób myślenia o sprawach gospodarczych i politycznych w ZSRR, za nim pójdą inni.

Gorbaczow to odpowiednia osoba na odpowiednim stanowisku i ta jego żelazna konsekwencja.

Nareszcie mądry człowiek wziął w ręce stery rządów w ZSRR i wszyscy się z nim liczą.

Gorbaczow zrozumiał, że tylko głębokie reformy mogą uratować socjalizm od klęski i on tego dokona, to wytrawny i wielki polityk.

Gorbaczow stara się przestawić ZSRR na nowe tory i chce wyciągnąć naród z letargu, udaje mu się to, bo mądrze i konsekwentnie rządzi, budzi sympatię, szacunek i uznanie.

Gorbaczow to gwarancja pełnego sukcesu.

Kraj o wielkich możliwościach doczekał się wreszcie przywódcy, na którego czekał, Gorbaczow dokona drugiej po Leninie rewolucji, ale po niej będzie znacznie lepiej, ludzie będą wiedzieli, co to znaczy żyć.

To, co uderza w tych wypowiedziach, to ładunek emocjonalny, jaki ze sobą niosą. Sympatia, życzliwość wobec Gorbaczowa i jego przedsięwzięć reformatorskich są powszechne. Gorbaczow w oczach Polaków to polityk mądry, odważny, zdecydowany i konsekwentny, otwarty i bezpośredni w sposobie bycia. W ciągu 3 lat zrobił wiele - często określa się to mianem rewolucji, pierestrojka to jego zasługa i on sam jest najlepszym gwarantem jej sukcesu. Pierestrojka to dla nas szansa na szybsze tempo polskiej reformy, nie dziwi zatem fakt, że tak wielu zwolenników i sympatyków ma Gorbaczow nad Wisłą.